

Komitat Peszt – Ratusz

PEST MEGYEI
ÉRTEKTÁR

Komitat Peszt - Ratusz

Choć stoi nie na obszarze administracyjnym komitatu Peszt, tylko w Budapeszcie, zbudowany w kilku etapach w latach 1804-1841 neoklasycystyczny Ratusz jest jednym z najwybitniejszych zabytków komitatu. Budynek służący do dziś jako siedziba zgromadzenia i urzędu komitatu został zaprojektowany przez Jánosa Hild, Józsefa Hofrichtera i inż. Mátyása Zitterbartha. Na ozdobnym dziedzińcu budynku stał ponad 100-letni orzech kanadyjski; naprzeciwko niego znajduje się Sala Bankietowa, która wyglądała dokładnie tak samo również w pierwotnej formie, ale żyrandole zniszczone podczas II wojny światowej zostały zastąpione żyrandolami sali bankietowej Parlamentu. Na ścianach sali znajdują się obrazy hrabiego Istvána Széchenyiego (był sędzią sądu apelacyjnego komitatu Peszt w 1831 roku), Mihály Táncsicsa, Ferenc Rákoczi II, Lajosa Kossutha (był posłem komitatu w latach 1847-1848), Györgya Dózsa i Andrása Fáy (był założycielem pierwszej Kasy Oszczędnościowej w Peszt).

Posiedzenia zgromadzenia komitatuowego do dziś odbywają się w tej sali. Na centralnym dziedzińcu Ratusza znajdowała się niegdyś szubienica, tu wykonywano wyroki śmierci. Część budynku znajdująca się wokół tego dziedzińca przez pewien czas była wykorzystywana jako więzienie i archiwum. Elementem budynku jest również dawna kaplica więzienna, która obecnie została wyposażona w ekskluzywne wyposażenie i witraże. Budynek Ratusza w dalszym ciągu przywołuje atmosferę okresu reform; nie przypadkiem w tych murach kręcono sceny wielu słynnych węgierskich filmów. W tym miejscu rozgrywają się na przykład sceny z *Jak się młody Noszty żenił* (*A Noszty fiú esete Tóth Marival*), *Synowie człowieka o kamiennym sercu* (*A kőszívű ember fiaja*), *Most łańcuchowy* (*A Hídember*) i *Kropla słońca* (*A napfény íze*).

Zbiór skarbów komitatu Peszt

PEST MEGYEI
ÉRTEKTÁR

Zbiór skarbów komitatu Peszt

Zapraszamy na fantazyjną podróż po komitacie Peszt. W trakcie naszej podróży odwiedzimy wiele regionów, miast i wsi od szczytów Börzsöny po równinę Wielkiej Niziny, od kotliny Zsámbék do wzgórza Gödöllő, od zakola Dunaju po rzekę Tápió. Możemy zobaczyć znane i mniej znane zabytki, spotkać historyczne osobistości i miejsca, a także wzbogacić naszą wiedzę o wiele interesujących faktów i informacji. Nasza podróż po komitacie Peszt będzie bogata w różne skarby - ponieważ podczas tej wirtualnej wycieczki odwiedzimy, zobaczymy znajdujące się w zbiorze skarbów komitatu elementy naszego dziedzictwa kulturowego. Zbiór skarbów komitatu od 2013 roku gromadzi wybitne wartości duchowe, materialne, przyrodnicze i społeczne regionu. Ich wyjątkowość polega na tym, że ich rola w węgierskiej kulturze narodowej i życiu komitatu Peszt uzasadnia, aby zwiększyć ich popularność nie tylko w kręgach zawodowych, ale także dla ogółu społeczeństwa. Niniejsza wystawa jest tego próbą. Przedstawione tu skarby stanowią swego rodzaju przekrój; podczas procesu selekcji dążyliśmy do tego, aby zapewnić, że skarby objęte wystawą obejmują cały obszar komitatu Peszt oraz że przedstawiają wspomnianą różnorodność krajobrazową, historyczną i kulturalną. Zwiedzający napotkają na takie skarby, które są znane w całym kraju: Pałac Królewski w Gödöllő lub średniowieczny kościół w Zsámbék o imponujących rozmiarach są z pewnością odwiedzane przez wiele osób, podobnie jak kiszona kapusta z Vecsés nie wymaga wizytówki. Ale wcale nie jest pewne, że Muzeum Blaskovicha w Tápiószele, punkt widokowy Pála Csergezána o wyjątkowym kształcie lub serbski kościół w Ráckeve są powszechnie znane. Jednak każdy z nich posiada swoją specyfikę. Niekrytym celem naszej wystawy jest zachęcenie każdego do odkrywania i poznawania skarbów naszego komitatu. Zachęcamy odwiedzających do wędrowania po naszym komitacie i odkrywania jego skarbów!

Wszystkie skarby można obejrzeć tutaj: <http://www.pestmegye.hu/pest-megye-ertektar>

Márianosztra – Bazylika Matki Bożej Wielkiej Pani Węgier

Kompleks budynków więzienia w Márianosztra i dawnego klasztoru Paulinów

Kolejka wąskotorowa w Börzsöny

Cmentarz więzienny w Márianosztra

PEST MEGYEI
ÉRTÉKTÁR

Márianosztra - Bazylika Matki Bożej Wielkiej Pani Węgier

Król Ludwik I (Wielki) założył klasztor Paulinów w Börzsöny w 1352 roku, w tym samym czasie zbudowano również kościół Matki Bożej Wielkiej Pani Węgier - w czasach późniejszych wokół kościoła powstała wioska, zwana Naszą Marią (Maria Nostra). Budynek padł ofiarą tureckich spustoszeń, następnie w XVIII wieku zaczęto go przebudować, a obecną formę bazylika przybrała w latach 1719-1738 - zachowując pierwotne gotyckie sanktuarium. Znajduje się tu również kopia obrazu cudownej Czarnej Madonny zakonu paulinów (któraz zgodnie z legendą została namalowana przez apostoła Łukasza, choć historycy temu zaprzeczają). Jest to popularne miejsce pielgrzymkowe, będące częścią Drogi Maryjnej. Składający się z czterech przedziałów kaplicowych i jednej kaplicy, jednonawowy kościół zabytkowy o długości 39 metrów i powierzchni 404 m² został odnowiony wewnątrz i na zewnątrz przez zakon paulinów.

Kompleks budynków więzienia w Márianosztra i dawnego klasztoru Paulinów

Budynek dawnego klasztoru Paulinów o długiej historii został wydzierżawiony przez rząd na cele wymiaru sprawiedliwości na 40 lat począwszy od 1858 roku i został przekształcony w zakład karny wyłącznie dla kobiet. Po I wojnie światowej oprócz pospolitych przestępców przebywali tu również więźniowie polityczni, a w latach 30-tych XX wieku przetrzymywana była tu Viktória Földi, zabójczyni znana jako „Pista Pipás”. Po erze Rákosiego instytucja przyjmowała głównie więźniów politycznych, w tym okresie jako więzienie dla mężczyzn, a w ramach represji

po 1956 roku „gościła” znane osobistości, takie jak István Bibó, Árpád Göncz, Tibor Déry, László Mensáros.

Po tak zwanej małej amnestii w 1961 roku więźniowie polityczni zostali przewiezieni do Budapesztu, a Márianosztra ponownie stała się miejscem przetrzymywania pospolitych przestępców oraz „dewiantów” przestępczych.

W latach 70-tych umieszczano tu również więźniów chorych psychicznie. W celu złagodzenia problemów z dostępnością pracy, obok warsztatu prędenia lin utworzono zakład szycia piłek, a później warsztat intraligatorski. Chorzy psychicznie więźniowie zajmowali się sortowaniem znaczków i ściąganiem izolacji z kabli.

W 2012 roku otwarto sale wystawowe dostępne dla publiczności, przedstawiające zakon Paulinów i więzienie, jego historię i teraźniejszość.

Kolejka wąskotorowa w Börzsöny

W okolicach Börzsöny niegdyś istniało siedem linii kolejki wąskotorowej o łącznej długości ponad 200 kilometrów. Były wykorzystywane głównie do transportu drewna i kamienia. Pierwsza kolejka wąskotorowa w Börzsöny została zbudowana w ostatnich latach XIX wieku, a następnie od 1910 roku rozwój kolejki wąskotorowej nabrał rozpędu.

Kolejka wąskotorowa w Börzsöny - termin ten jest używany do określenia linii Szob-Márianosztra - w rzeczywistości powstała z połączenia dwóch oddzielnych linii.

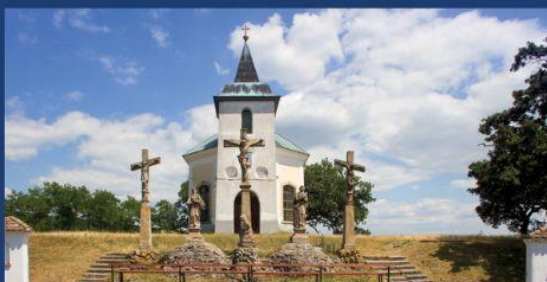
Znajdujący się po zachodniej stronie pasma górskiego Nagyborzsöny posiadało krótką linię kolejową z przyłączonym po traktacie z Trianon do Czechosłowacji Ipolypásztó, które zostało zamknięte po 1920 roku. Z leżącej przy Dunaju miejscowości Szob biegła jedna linia do kamieniołomu w Márianosztra; wydobywany w górach kamień był przeladowywany z wagonów kolejki wąskotorowej na barki w Szob. Te dwie linie zostały połączone w taki sposób, że kolejka łączy Nagyborzsöny z Márianosztra biegnąc przez Kisirtás i Nagyirtás. Minęły dziesięciolecia, aż w 1975 roku, z powodu spadku ruchu towarowego i zaniedbania, złego stanu torów, ruch między Márianosztra i Nagyirtás został zamknięty. Całkowita renowacja i ponowne połączenie tych dwóch linii nastąpiło długi po zmianie ustrojowej. Rozpoczęte w 2002 roku i przeprowadzone w kilku etapach prace rekonstrukcyjne zostały zakończone pod koniec wiosny 2016 roku. Obecnie kolejka wąskotorowa w Börzsöny kursuje na odcinku Szob-Márianosztra-Nagyirtás-Nagyborzsöny na długości 20,8 km, po jednotorowym, niezelektryfikowanym torze o rozstawie 760 mm. Jadąc wzdłuż lewego brzegu Dunaju dalej w stronę północy docieramy do podnóża Börzsöny. W dolinach Börzsöny kiedyś przebiegało 7 linii kolejowych o łącznej długości ponad 200 km. Zostały one zbudowane głównie do transportu drewna, częściowo kamienia, ruch pasażerski odbywał się sporadycznie, w sposób uzupełniający. Obecnie turyści mogą zobaczyć tylko ślady większości tych linii, zachowało się zaledwie 30 km 4 linii. Biegnąca po ponad stuletnim torze między Márianosztra i Szob kolejka wąskotorowa Börzsöny jest wynikiem rozwoju turystyki górskiej regionu i w znacznym stopniu służy i uzupełnia ofertę (eko)turystyczną obszaru krajobrazowego Börzsöny w Parku Narodowym Duna-Ipoly.

Cmentarz więzienny w Márianosztra

Ustna tradycja głosi, że cmentarz więzienny znajduje się na miejscu dawnego cmentarza klasztorowego Paulinów. Pochowane tu więźniarki i dzieci zostały umieszczone przez zakonnice w nieoznaczonych grobach, tylko goły kopiec ziemi wskazywał, że ktoś został w danym miejscu pochowany. Na tym cmentarzu znajduje się również oznaczony grób ojca Paulina, którego przetrwanie zawdzięczamy zakonnicom. W 2011 roku cmentarz więzienny został niemal całkowicie odrestaurowany i udostępniony zwiedzającym. Miejsce pochówku działające

przypuszczalnie od XIV wieku, ale z pewnością od XIX wieku do 1968 roku jest unikalnym w skali kraju wspólnym miejscem spoczynku opiekunów i poopiecznych.

Márianosztra – Aleja stuletnich lip na Wzgórzu Kalwaryjskim

Droga krzyżowa w Márianosztra

Widok Márianosztra z Kopasz-hegy

Márianosztra - Aleja stuletnich lip na Wzgórzu Kalwaryjskim

Podążając w Márianosztra w kierunku Wzgórza Kalwaryjskiego gości, mieszkańców, pielgrzymów i wędrowców po obu stronach drogi witają ponad 250-letnie lipy. Ich cieniодajne korony zapewniają schronienie zmęczonym wędrowcom. Aleja lipowa prawdopodobnie została zasadzona przez Paulinów w czasie konsekracji kaplicy (1776 r.), w odpowiedniej odległości, aby zapobiec wzajemnemu zakłócaniu się rozwoju tych dużych gatunków drzew (*Tilia*). W okresie kwitnienia (czerwiec-lipiec) drzewa są podziwiane z powodu specyficznego zapachu. Jako zioło lecznicze zbiera się kwiaty drzew: herbata z lipy jest doskonała na kaszel i przeziębienie, działa wykrztuśnie i napotnie, łagodnie uspokaja, ponadto ma duże znaczenie w pszczelarstwie.

Droga krzyżowa w Márianosztra

Począwszy od XVII wieku zakony promowały budowę na obrzeżach swoich osad dróg krzyżowych ze stacjami przywołującymi mękę Chrystusa i Najświętszej Maryi Panny. Zgodnie z aktualnym stanem wiedzy, pierwsza Droga krzyżowa Paulinów została wniesiona w 1667 roku przez klasztor w Sopronbánfalva /Wondorff/, a następnie klasztor w Máriavölgy i klasztor w Márianosztra również zbudował święte miejsce kalwarii. Droga krzyżowa odzyskała swój dawny blask w 1989 roku, po powrocie Paulinów.

Widok Márianosztra z Kopasz-hegy

Dziwne, stożkowate formy gór w południowej części Börzsöny od razu przyciągają wzrok. Wśród tych wulkanicznych szczytów wyróżnia się Kopasz-hegy (Łysa góra) nad Márianosztra: wznosząca się na 538 metrów góra jest w rzeczywistości „łysa”, na skalisto-trawiastym szczycie stoi zbudowany w XIX wieku i odrestaurowany w 1973 roku krzyż. Wejście na szczyt Kopasz-hegy nie jest łatwe, ponieważ na wierzch można dostać się przez kilka stromych podejść. Ale ci, którzy zadadzą sobie trud, aby się wspiąć na górę, w nagrodę otrzymają wspaniały widok. Ze szczytu bowiem można podziwiać pełną panoramę; która według krajowej prasy turystycznej jest jedną z najpiękniejszych w kraju. Oprócz Zakola Dunaju, Gór Wyszehradzkich, Pilis, Bazyliki w Ostrzyhomiu i słowackich obszarów leżących na północ od Dunaju, w bezchmurną pogodę można zobaczyć odległe góry Gerecse, w drugim kierunku góry Csehát, wzgórza Gödöllő, a nawet dalekich gór Mátra. Wyłaniająca się z otaczających gór niczym wyspa, zapewniająca majestatyczny widok Kopasz-hegy definiuje również cały obraz Márianosztra.

Czubek wyspy w Kisoroszi

Jednym z najbardziej unikalnych i spektakularnych wartości przyrodniczych komitetu Peszt jest wchodzący w zakole Dunaju północny kraniec 31-kilometrowej wyspy Szentendrei, czubek wyspy w Kisoroszi. Wyjątkowy widok, latem raj dla plażowiczów i miłośników sportów wodnych. Miejsce to jest tak popularne wśród turystów wodnych, ponieważ zachowało wiele ze swojego naturalnego piękna: piaszczysto-żwirowy brzeg jest doskonałym miejscem kąpielii w Dunaju; część trochę oddalona od brzegu pokryta jest zalesionymi gajami; a środowisko naturalne łączy się tu ze wspaniałą panoramą, gdyż z jednej strony Dunaju widać góry Börzsöny,

a z drugiej strony Góry Wyszehradzkie i Cytadelę. Z czubku wyspy można zobaczyć prawie całe Zakole Dunaju. Nie ma lata, w którym czubek wyspy w Kisoroszi nie byłby pełen biwakowiczów, turystów wodnych, plażowiczów - pomimo tego, dzięki długości, nigdy tu nie jest tłoczno. Ta ważna wartość przyrodnicza naszego komitatu jest częścią Parku Narodowego Duna-Ipoly.

Kisoroszi - Historyczny gminy

Nie jest to skansen, ponieważ jest żywy i nadaje się do życia, bo jest odnowiony i tradycyjny. Spacerując po wiosce możemy poczuć naturalny charakter opieki, o czym świadczy również naturalne piękno czubka wyspy. Stanowiący wielką wartość, historyczny rzedeń starej części wioski Kisoroszi (ze starymi domami, tradycyjnymi dwuokiennymi fasadami, specjalnymi dekoracjami gipsowymi i frontonami) oraz typowy przykład tzw. „grzebieniowej” struktury osadniczej natychmiast przyciąga uwagę odwiedzających. Do ogólnego obrazu osady, do pięknie odrestaurowanych i odnowionych domów doskonale pasuje zarówno zbudowany w 1719 roku kościół katolicki, jak i wzniesiony w 1803 roku kościół reformowany. Miejscowość jest również miejscem duchowego dziedzictwa Miklósa Mészöly i Alaine Polcz, także należącymi do naszego zbioru skarbów.

Vác – Katedra

Święty Stefan założył w tym miejscu ośrodek kościelny, a król Géza I ybudował w Vác katedrę, która później służyła mu jako miejsce pochówku. Obecna Katedra Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła, siedziba Diecezji Vác i kościół parafialny Vác-Alsóváros, została zaprojektowana przez biskupa Károlya Eszterházyego. Pierwotny plan uwzględnił ozdobny, późnobarokowy, dwuwieżowy kościół, który pobodnie do rzymskiej Bazyliki Świętego

Piotra, za pomocą kolumnady z kamiennych kolumn miał się łączyć z instytucjami kościelnymi stojącymi na placu, czyli seminarium i pałacem biskupim, również zbudowanymi z tym czasie. Wzniesiona stosunkowo szybko katedra jest bodaj jedynym przykładem rewolucyjnej architektury na Węgrzech, która nie znalazła naśladowców. Wieże katedry mieszczą pięć dzwonów.

Vác – Hétkápolna

Na południu miasta Vác, na granicy części Vác-Alsóváros, w pobliżu brzegu Dunaju stoi sanktuarium Hétkápolna. Historia kaplicy i powstania miasta Vác jest owiana legendami: wojujący z królem Salomonem książęta Géza i László przebywali w tych okolicach przed bitwą pod Mogyoród (1074). Późniejszy święty król, László miał wizję: ukazał mu się anioł i wskazał mu, że prawo do rządzenia należy do Géza. Po zwycięskiej bitwie Géza, zgodnie z przysięgą, zbudował kościół ku czci Najświętszej Dziewicy, a miejsce tego kościoła wyznaczył jeleni, niosący światło na porożach. Scena ta została utrwalona również przez Márka Káltiego w Képes krónika (Kronika ilustrowana), stąd też pochodzi średniowieczna nazwa sanktuarium: Maria de Cervo, czyli Najświętsza Maryja Panna wskazana przez Jelenia. Wybudowano kościół Marii, a w miejscu objawienia się anioła wzniesiono kaplicę ku czci św. Piotra Apostoła.

Vác – Zamek

Odgrywający centralną rolę zamek w Vác, który był siedzibą biskupstwa i rezydencją króla Gézy, zapewniał ochronę mieszkańcom okolicznych wiosek podczas najazdu Tatarów. Istotny pod względem strategicznym zamek i otaczające go miasto w XV wieku zostały odbudowane z wielką pompą, włoscy mistrzowie przekształcili miasto wykorzystując renesansowy styl, wywodzący się z dworu królewskiego.

Obecnie widoczna jest niewielka część oryginalnego muru zamkowego, ozdobioną posągami króla Gézy I, a niedawno rozpoczęto prace wykopaliskowe i rekonstrukcyjne.

Vác – Łuk triumfalny

Vác – Most Kőszentes,
most na potoku Gombás

Vác – Droga krzyżowa

Vác – Most Kőszentes, most na potoku Gombás

Most na potoku Gombás jest unikalnym zabytkiem karju, to jedyny stojący most barokowy na Węgrzech. Potocznie nazywany jest również mostem Kőhíd lub Kőszentes. Został zbudowany w latach 1753-1757 na polecenie biskupa Mihályja Károlyja Althanna, na cześć św. Jana Nepomuki, patrona mostów i portów, pierwszy posąg przedstawia właśnie jego.

Vác – Łuk triumfalny

Miasto gości jedyny łuk triumfalny - lub, jak nazywają go miejscowi, Kamienną Bramę - na Węgrzech, który został wzniesiony na cześć Marii Teresy na podstawie projektów wiedeńskiego architekta Isidore Carnevale. Budowa łuku została zlecona przez biskupa w Vác, Antala Migazzi w 1764 roku. Zgodnie z anegdotą został wzniesiony w szybkim tempie, w zaledwie dwa tygodnie, dlatego Królowa nie odważyła się przejechać pod nim. Wyjeżdżając z miasta kilka tygodni później, widząc, że łuk triumfalny w dalszym ciągu stoi, spokojnie przejechała pod „Kamienną Bramą”. Dziś odrestaurowany wolnostojący obiekt można podziwiać w pełnym oświetleniu, a ponieważ stoi od dawna, odwiedzający mogą nią spokojnie przejść.

Vác – Droga krzyżowa

Droga krzyżowa w Vác została zbudowana w 1726 roku, prawdopodobnie na miejscu mniejszej twierdzy. Droga krzyżowa, która stała się popularnym miejscem pielgrzymek, była wzorowana na Scala Santa w Rzymie. Kalwaria składa się z 28 stopni i zawiera wszystkie tradycyjne elementy drogi krzyżowej: kaplicy zbiorowej, kaplicy Grobu Pańskiego, Święte Schody, stacje, sceny drogi krzyżowej i pustelnię. Zbudowane w późniejszych czasach kalwarie - np. w Józsefváros w Budapeszcie - były wzorowane na drodze krzyżowej w Vác.

Vác – Synagoga

Dziedzictwo mumii z Vác

Vác – Pomnik Obrony
Narodowej

Vác – Synagoga

Synagoga została wzniesiona w 1864 roku, w romantycznym stylu, według projektu włoskiego architekta Aloisa Cacciariego. Synagoga w nienaruszonym stanie przetrwała zniszczenia II wojny światowej, była używana jako synagoga do 1962 roku, jednak następnie przez pewien czas miejscowa Powszechna Spółdzielnia Konsumpcji i Sprzedaży używała budynek jako magazyn, stawała się coraz bardziej zaniedbana i zagrożona zawaleniem. Na początku lat 90-tych Społeczność Żydowska w Vác odkupiła budynek od lokalnej gminy, a następnie odnowiła: w pełni odrestaurowany budynek został ponownie otwarty 1 czerwca 2008 roku.

Dziedzictwo mumii z Vác

Zakon Dominikanów zaczął budować Kościół Białych w Vác w 1699 roku. Kościół obejmował dwie krypty, w których w latach 1731-1838 chowano głównie zamożnych obywateli i osobistości kościelnych.

Podczas renowacji kościoła w 1994 roku - dzięki warunkom klimatycznym panującym w krypcie - znaleziono 265 naturalnie zmumifikowanych ciał oraz fragmenty kości 40 innych osób, co stanowi unikalne na skalę światową znalezisko.

Vác – Pomnik Obrony Narodowej

Pierwszym pomnikiem upamiętniającym rewolucję i wojnę o niepodległość 1848-1849 jest Pomnik Obrony Narodowej w Vác, który został wzniesiony w 1868 roku, po ugodzie austriacko-węgierskiej z 1867 roku, na podstawie projektu mistrza budowlanego Alajosa Cacciariego i nauczyciela rysunku Ferencza Kreneditsa. Budowa pomnika była realizowana przez

Stowarzyszenie Obrony Narodowej w Vác pod kierownictwem podpułkownika Lajosa Zambelly i kapitana Alajosa Degré, z datków publicznych. W sfinansowaniu budowy wziął udział sam Lajos Kossuth, wysyłając 100 HUF z Turynu, ale „z powodów zasadniczych” - jek wynika z jego listu z tamtego czasu - nie uczestniczył w uroczystej inauguracji pomnika. Na wykonany z rudy i ozdobiony kulami armatnimi obelisk zebrano darowiznę w wysokości 4000 HUF, z czego wytop niezbędnej rudy wyniósł 3600 HUF.

Ráckeve – Stary Ratusz

Ráckeve – Serbski kościół
(Wniebowzięcia
Najświętszej Maryi Panny)

Ráckeve – pływające torfowisko i
dzika przyroda odnogi Dunaju

PEST MEGYEI
ÉRTÉKTÁR

Ráckeve - Serbski kościół (Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny)

Do najważniejszych zabytków Ráckeve należy konsekrowany w 1487 roku gotycko-barokowy kościół prawosławny, stojący na miejscu klasztoru zbudowanego na początku XII wieku. Kościół od konsekracji zachował się w nienaruszonym stanie. W czasach podbojów tureckich podjęto próbę jej zniszczenia: janczar wbił włócznię w znajdującą się tu ikonę, lecz gdy wyszedł z kościoła, natychmiast zmarł. Z tego powodu Turcy powstrzymali się od zniszczenia cerkwi - cudowny obraz można dziś oglądać w Muzeum Prawosławnym w Szentendre. W czasach późniejszych kościół został oszczędzony przez wielkie pożary szalejące w mieście; podczas II wojny światowej bomba uderzyła w konstrukcję dachu, jednak nie eksplodowała, powodując jedynie niewielkie uszkodzenia, odrestaurowane w latach 60-tych. Dzięki bogatej przeszłości historycznej i położeniu Ráckeve jest bogate w atrakcje, wartości kulturowe, historyczne i przyrodnicze. Znajduje się tu jedyny w komitacie Peszt, a właściwie na całych Węgrzech gotycki kościół serbski, który został konsekrowany w 1487 roku za panowania króla Mátyása. Kościół został zbudowany w XV wieku przez osadników Serbskich uciekających przed Turkami. Średniowieczny budynek otoczony jest nastrojowym ogrodem kościelnym; w którym oddzielnie od kościoła stoi barokowa dzwonnica. Każdy metr kwadratowy kościoła i kaplicy jest

ozdobiony freskami w stylu bizantyjskimi i bałkańskimi połączonymi elementami barokowymi. Niektóre obrazy pochodzą z XVI wieku, inne zostały namalowane w XVIII wieku przez mistrza Teodora Grundtovitsa. Ikonostaz wykonano w stylu rokokowym. Na freskach starosłowiańskie litery mieszają się z greckimi napisami, widoczne są portrety prawosławnych świętych, ożywają sceny biblijne. Wewnętrzna atmosfera prawosławnej cerkwi nie ma sobie równych, jest dziwna, tajemnicza, mistyczna - można niemal poczuć atmosferę średniowiecza. Serbski kościół (Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny) w Ráckeve jest wybitnym zabytkiem historii kościoła i kultury.

Ráckeve - Stary Ratusz

Mające wielkie znaczenie krajobrazowe miasta, posiadający „węgierskie”, secesyjne elementy ratusz z wieżą przeciwpożarową został zbudowany w 1901 roku na miejscu średniowiecznego ratusza. Z daleka przyciąga wzrok wieża strażacka z balkonem z kutego żelaza. Z tego miejsca otwiera się wspaniała panorama: cudowna przyroda od wyspy Angyali, przez pływające torfowisko, po rafę Kerek wraz z historyczną częścią i nowymi budynkami miasta.

Ráckeve - pływające torfowisko i dzika przyroda odnogi Dunaju

Pływające torfowisko to szczególny zespół roślinny, który można opisać jako „suchy osad” unoszący się na powierzchni wody żywej. Obejmujące obszar 700 hektarów w okolicach Taksony, Szigetszentmiklós, Dunavarsány, Szigetcsép pływające torfowisko jest drugim co do wielkości „pływającym łądem” w Europie. Pod względem wielkości ustępuje tylko podobnemu ukształtowaniu delty Rodanu.

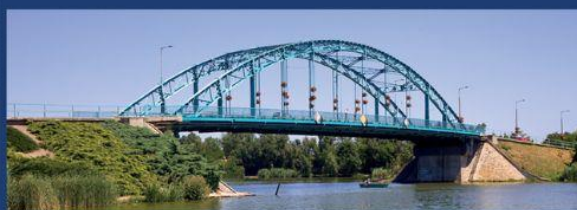
Występuje tu wiele gatunków orchidei i mchów torfowych, ale zapewnia także schronienie dla rzadkich i chronionych gatunków ptaków, takich jak czapla siwa i karłowata, bąk zwyczajny, kropiatka i zielonka, podgorzałka; żyją tu ryby takie jak piskorz i muławka bałkańska.

Ráckeve – Pałac Savoyai

Ráckeve – Młyn okrętowy

Ráckeve – Most Árpáda

Ráckeve - Pałac Savoyai

Ten wspaniały pałac jest pierwszym zabytkiem węgierskiej architektury barokowej. Został zbudowany przez księcia Eugeniusza (Jenő) Savoyai, zwycięzcę bitwy pod Zentą, według projektów Johanna Lucasa von Hildebrandta, słynnego architekta Europy Wschodniej w tamtym czasie. Pałac w Ráckeve jest budynkiem wkomponowanym w krajobraz. Z podjazdu znajdującym się pod balustradowym balkonem widać Dunaj. Kiedyś z wielkiej sali można było zobaczyć również brzegi Wielkiego Dunaju: Hildebrandt zaprojektował balkon z myślą o pięknym widoku dwóch odnóg Dunaju.

Pałac utracił swoją prawdziwą funkcję już w XIX wieku; pełnił rolę magazynu, spichlerza, a w latach 60-tych XX wieku groził zawaleniem. Prace rekonstrukcyjne rozpoczęte w latach 70-tych XX wieku - z powodu braku współczesnych planów - oparto na analogiach i zachowanych elementach.

Ráckeve - Młyn okrętowy

Młynarstwo było najważniejszym zajęciem mieszkającego nad Dunajem ludności Ráckeve. Według zapisów historycznych w 1720 roku w mieście działało już pięć młynów. Później ich liczba rosła i wszystkie funkcjonowały do lat 50-tych XX wieku.

Ostatni młyn okrętowy z kołem zębatym na Węgrzech pozostał w Ráckeve aż do zimy 1967-1968, jednak został zniszczony kiedy łódź dolna została uszkodzona przez lód, pociągając za sobą również górną część. Młyn wodny z inicjatywy miejscowej ludności został odbudowany w celu ożywienia tradycji młynów wodnych w Ráckeve. Projekt młyna został oparty na oryginalnych dokumentach, zdjęciach, rysunkach i jest otwarty dla publiczności od 2010 roku.

Ráckeve – Most Árpáda

Na miejscu obecnego mostu stał pierwotnie rozbierny most drewniany. W latach 90-tych XIX wieku miasto Ráckeve pożyczyło około 100 000 koron na budowę nowego, stałego mostu żelaznego. Most wybudowany w roku milenijnym został otwarty 26 września 1897 roku. Trzyprzęsłowy most łukowy został zaprojektowany przez Szilárda Zielenszkyego; miał 66 metrów rozpiętości. Podczas II wojny światowej wycofujące się wojska węgierskie 3 listopada 1944 roku wysadziły most. Wzdłuż przyczółków żołnierze radziecy zbudowali wąski most pontonowy, służący do przeprawy do odbudowy mostu w latach 1948-1949, podczas której wykorzystano pozostałości mostu nad Ciszą w mieście Szeged. Obecny stan most uzyskał w wyniku przebudowy przeprowadzonej w latach 1993-1994.

Późnorzymska
twierdza portowa w
Dunakeszi

Lotnisko sportowe
w Dunakeszi

Dunakeszi, ruiny
kościół z czasów
Árpádów

Późnorzymska twierdza portowa w Dunakeszi

Odkryty przez archeologów z Muzeum Narodowego obiekt jest unikalny w swoim rodzaju na Węgrzech: twierdza portowa i utworzone tam muzeum są cennym zabytkiem dziedzictwa rzymskiego. Mury twierdzy potowej zostały odsłonięte w 2002 roku podczas budowy prywatnego domu. Właściciel domu, Attila Hirschberg pokrył dodatkowe koszty, odrestaurował mury i narożną wieżę w swojej piwnicy i ogrodzie, a w swoim małym prywatnym muzeum prezentuje zwiedzającym pozostałości dawnej twierdzy, odkryte znaleziska i historię twierdzy portowej.

Lotnisko sportowe w Dunakeszi

Budowę funkcjonującego do dziś lotniska rozpoczęło w 1949 roku Krajowe Stowarzyszenie Lotnicze, lotnisko od lat 50-tych XX wieku zajmowało się obsługą lotnictwa szybowcowego. Kręcono tu także sceny filmu pt. *2x2 to czasem pięć* z 1954 roku.

Teren lotniska jest częścią Krajowej Sieci Ekologicznej, ponieważ tu oraz na sąsiednim - również zaliczanym do zbioru skarbów komitatu Peszt - konnym torze wyścigowym żyje jedno z największych na Węgrzech populacji susłów, a także wiele chronionych gatunków flory i fauny.

Dunakeszi, ruiny kościoła z czasów Árpádów

W Dunakeszi, na terenie gospodarstwa Alagi również możemy znaleźć zabytek historyczny: ruiny katolickiego kościoła parafialnego poświęconego Najświętszej Marii Pannie, we wsi Alag należącym niegdyś do komitatu Peszt.

Odkryte podczas wykopalisk ruiny kościoła w rzeczywistości skrywają pozostałości dwóch kościołów: jeden to zbudowany prawdopodobnie pod koniec XII wieku kościół okrągły, a drugi to ruiny gotyckiego sanktuarium wzniesionego dla dawnego kościoła. Obecnie widoczne są pozostałości 3-metrowego muru i dwóch sanktuariów kościoła.

Kościół rzymskokatolicki w Fót

Jednym z klejnotów naszego komitatu jest wyróżniający się na tle krajobrazu i panoramy miasta Fót kościół rzymskokatolicki z dwuwieżową fasadą i jasnożółtym kolorem. Ten piękny budynek jest jednym z najważniejszych dzieł węgierskiej architektury romantycznej. (Drugi to Vígadó w Peszt.) Widoczny już z daleka (na przykład nawet z autostrady M3), dosłownie błyszczący kościół został zaprojektowany przez Miklósa Ybl i ukończony w 1855 roku. Zbudował go István

Károlyi, członek słynnego rodu arystokratycznego z Fót. Wchodząc do kościoła mamy wrażenie, jakbyśmy wchodzili do bazyliki. Wnętrze jest trójnawowe, a centralny sufit jest wykonany z kasetonowych, połączonych belek. W dolnym kościele znajduje się grobowiec Istvána Károlyi i członków jego rodziny. Prawdziwym skarbem kościoła, jeśli można to tak ująć, jest relikwia męczennika świętego Lucencjusza. Relikwia rzymskiego żołnierza, który poniósł męczeńską śmierć w 304 roku została podarowana kościołowi przez papieża Piusa IX; który osobiście się znał z hrabią Istvánem Károlyi, a papież nagroził tą relikwią hrabiego ponoszącego wielkie ofiary dla wiary i sztuki. O kościele w Fót można napisać jeszcze wiele ciekawych rzeczy; być może jednym z najbardziej godnych uwagi faktów jest to, że wkrótce po ukończeniu organów zagrał na nich sam Ferenc Liszt.

Wyspa przy Göd, dopływ Dunaju i brzeg Dunaju

Położony niedaleko stolicy Göd stał się popularnym kurortem i miastem uzdrowiskowym w okresie międzywojennym. Liczące prawie 20 000 mieszkańców miasteczko do dziś zachowało w pierwotnym stanie część brzegu Dunaju. Wyspa przy Göd, która jest oddzielona od brzegu kilkusetmetrowym starorzeczem Dunaju, ze względu na piaszczyste plaże jest jednym z najpopularniejszych naturalnych miejsc kąpielowych na odcinku rzeki leżącym między zakolem Dunaju a Budapesztem.

Obszar ten jest pokryty lasem łęgowym. Ale to nie jedyna cecha, która sprawia, że ten obszar jest tak romantyczny, ale również to, że przy wysokim stanie wody, gdy jest pokryty Dunajem, można tam dotrzeć jedynie brodząc w wodzie. Niedaleko objętej ochroną narodową wyspy Göd, część miasteczka o nazwie Alsógöd jest domem dla sportów wioślarskich, mieści hangary dla łodzi i otwartą plażę. W pobliżu znajdują się przytulne restauracje. Do tego miejsca łatwo dojechać pociągiem, ponieważ stacja kolejowa w Alsógöd znajduje się zaledwie kilka minut od brzegu Dunaju. Ta część miasta Göd posiada zatem dwa różne oblicza, dwie różne brzegi Dunaju: naturalny i rozwinięty, ale dobrze wpisujący się w krajobraz, stanowiące części krajowej sieci ekologicznej.

Göd - Farma Kincsem (Stajnia i Dwór Kincsem)

Jest to budynek o długiej historii, który w swojej historii pełnił funkcję punktu wymiany koni i zajazdu, a od drugiej połowy XIX wieku jest stajnią. Oprócz Wielkiej Księżnej Marii Pawłowny i jej świty w latach 70-tych XIX wieku miasto Göd odwiedzali również korespondenci angielskich gazet sportowych. W tamtych czasach, w latach 1874-1887 Göd był centrum świata wyścigów konnych, w tym miejscu ścigał się chyba najbardziej znany i odnoszący największe sukcesy koń wszechczasów: Kincsem. Budynek, który przez lata stał zaniedbany, został niedawno odrestaurowany: stał się odrodzonym miejscem spotkań społecznych i kulturalnych.

Średniowieczny kościół w Hévízgyörk

Gyömrő – Pałac Teleki

Pałac Królewski w Gödöllő

PEST MEGYEI
ÉRTÉKTÁR

Średniowieczny kościół w Hévízgyörk

Średniowieczny kościół w Hévízgyörk jest pod wieloma względami ważnym zabytkiem z epoki Árpádów. Pierwszym kościołem we wsi był niewielki budynek z półkolistym sanktuarium. Pierwsza udokumentowana wzmianka o budynku pochodzi z 1472 roku. W XVII wieku kościół był używany przez reformowanych, a następnie ponownie przez katolików. Zgodnie z zachowaną wzmianką z 1700 roku we wsi stał kościół zbudowany z kwadratowych kamieni, z kwadratową wieżą i zakrystią po północnej stronie. W wieżę kościoła w 1771 roku uderzył piorun; zawałona część została później odbudowana, a od końca XVIII wieku budynek nieprzerwanie użytkowano. Burze stuleci jednak nie oszczędziły kościoła - nawet dosłownie, gdyż w 1924 roku został w takim stopniu uszkodzony przez burzę, że nie można było w nim odprawiać nabożeństw. Renowację budynku rozpoczęto dopiero w 1985 roku. Średniowieczny kościół jest dziś klejnotem Hévízgyörk, główną atrakcją turystyczną znanej z kultury ludowej tradycyjnej gminy.

Gyömrő - Pałac Teleki

Stojący do dziś pałac klasycystyczny został zbudowany w latach 1840-1847, o czym napisało również XIX wieczne czasopismo „Honderű”. Projektant nowego, arystokratycznego pałacu z pewnością stworzył go wzorując się na Wersalu: charakterystyczny i bardzo piękny przykład integracji budynku i jego otoczenia w spójną kompozycję. Gościowi przybywającemu z kierunku wsi ukazuje się widok nieskończonej przestrzeni, otwierający się przez ogród pomiędzy małym pałacem a budynkami gospodarczymi. Pełen ścieżek i wyjątkowej roślinności park pałacowy służył jako arboretum.

Pałac Królewski w Gödöllő

W pierwszym półroczu 2011 roku Węgry odtrzymały ważną rolę historyczną: od 1 stycznia do 30 czerwca nasz kraj sprawował prezydencję w Unii Europejskiej. W czasie prezydencji spotkania na szczeblu ministerialnym i eksperckim oraz wydarzenia protokolarne odbywały się w Pałacu Królewskim w Gödöllő. Część zbudowanego w połowie XVIII wieku pałac odnowiono na tę okazję (remont budowli odbywał się w kilku fazach w ciągu ostatnich dziesięcioleci), zespół budynków stał się kompleksem kulturalnym. Jeden z najpiękniejszych pałaców barokowych na Węgrzech został zbudowany przez Antala Grassalkovicha. Po ukończeniu obiekt dzięki unikalnym rozwiązaniom architektonicznym stał się wzorem dla innych węgierskich pałaców barokowych. W swojej historii oprócz czołowych polityków Unii Europejskiej pałac gościł różnych monarchów i znanych osobistości. W 1751 roku pałac odwiedziła Maria Teresa. W epoce dualizmu była to rezydencja wakacyjna Franciszka Józefa i królowej Elżbiety, a gubernator Miklós Horthy spędzał tu miesiące letnie. Okazały budynek przetrwał II wojnę światową bez większych uszkodzeń. W kolejnych dziesięcioleciach - które były nieprzychylnie dawnym pałacom arystokratycznym węgierskiej szlachty - w budynku funkcjonował dom socjalny. Dzięki pracom renowacyjnym pałac obecnie ponownie w swojej dawnej świetności wita odwiedzających, w tym wielu turystów zagranicznych.

Stary Kościół w Isaszeg -
Kościół katolicki św. Marcina

Kistarcsa - dawny obóz dla
internowanych

Pomnik Obrony Narodowej
w Isaszeg

Stary Kościół w Isaszeg - Kościół katolicki św. Marcina

Podróżni przybywający do Isaszeg z dowolnego kierunku już z daleka mogą zobaczyć skarb miasta, stojący na wzgórzu, obwieszczający bogatą przeszłość historyczną stary kościół rzymskokatolicki ku czci św. Marcina. Tradycja głosi, że pierwszy drewniany kościół został wzniesiony w tym miejscu na polecenie św. Istvána, a okrągły kościół został zbudowany na jego

miejscu pod koniec XII wieku. Przeciwstawiający się stuleciom burz i spustoszeń budynek w latach 1968-1971 został profesjonalnie zbadany archeologicznie i odrestaurowany. W toku tych prac ujawniono historię kościoła i okresy jego budowy.

Kistarcsa - dawny obóz dla internowanych

Dawny obóz dla internowanych w Kistarcsa został zbudowany na początku XX wieku jako osiedle mieszkaniowe fabryki maszyn i sprzętu kolejowego. Pracownicy mieszkali w osobnej kolonii, na terenie osiedla utworzono przedszkola i szkoły, ponadto funkcjonowała tam poczta, świetlica, sklep spożywczy i biblioteka. Po zamknięciu fabryki osiedle mieszkaniowe przeszło pod zarząd Królewskiej Węgierskiej Policji Państwowej. Ten obóz znajdujący się na obrzeżach stolicy skupiał wtedy podziemny świat i niższą klasę robotniczą Budapesztu, który w rzeczywistości nie przypominał więzienia, a raczej swego rodzaju getto segregacyjne. W czasach II wojny światowej funkcjonował jako obóz zbiorczy dla Żydów wziętych do niewoli, skąd byli oni wywożeni do obozów pracy. W czasach reżimu Rákosiego więziono tu wrogów ówczesnego systemu: duchownych, arystokratów, a także niepiśmiennych, prostych ludzi. Od 1950 roku znajdował się pod kontrolą Urzędu Bezpieczeństwa Państwa, aresztowania i przesłuchania odbywały się tu przy użyciu okrutnych metod. W 1956 roku na mocy dekretu Imre Nagya obóz został na krótki czas zamknięty, a następnie ponownie otwarty po walce o niepodległość.

W 1957 roku komendant policji krajowej otworzył w Kistarcsa szkołę policyjną pod nazwą Podstawowa Szkoła Policyjna Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji. Od 1989 roku przez krótki czas funkcjonował tu obóz dla uchodźców. Później teren dawnego obozu został podzielony na dwie części: jedna część została przekazana Samorządowi Kistarcsa w 1998 roku, a druga w 2011 roku.

Pomnik Obrony Narodowej w Isaszeg

Pomnik stoi na Górze Szobor (Górze Szabadság), na miejscu decydującej bitwy kampanii wiosennej 1849 roku. Został ukończony w 1901 roku, w 50. rocznicę bitwy, z ogólnokrajowych datków publicznych, wykonany przez rzeźbiarza Béla Radnay, recenzentem był rzeźbiarz János Fadrusz.

Pomnik otoczony żelaznym ogrodzeniem przedstawia maszerującego z flagą żołnierza, a na jego cokole znajduje się płaskorzeźba czterech głównych generałów: Artúra Görgey, Jánosa Damjanicha, György Klapka i Lajosa Aulich. Pod cokołem pomnika utworzono kryptę, w której zgromadzono szczątki osób poległych na terenie wsi.

Tápiószéle – Muzeum i ogród Blaskovicha

Cegléd – Wielki Kościół Reformowany

Góra Strázsza w Monor – Chronione rzędy piwnic w Wiosce Piwnicowej

Tápiószéle - Muzeum i ogród Blaskovicha

Muzeum dworskie - co oznacza to określenie? Aby znaleźć odpowiedź, musimy nieco cofnąć się w czasie. Dwóch członków jednej ze znaczących rodzin węgierskiej szlachty w okresie reformacji, rodziny Blaskovichów przeniosło się na początku XX wieku z komitatu Nógrád do znajdującego się w komitacie Peszt gminy Tápiószéle.

Bracia György Blaskovich i János Blaskovich zamieszkali w neoklasycystycznej rezydencji. Bracia nie tylko przywieźli ze sobą meble i wyposażenie gromadzone przez ich rodzinę przez stulecia, ale także sami byli zapalonymi kolekcjonerami sztuki.

Dwór stojący w parku w stylu angielskim został otwarty dla publiczności w 1940 roku. Kilka lat później ich zbiory zostały przekazane Węgierskiemu Muzeum Narodowemu, a następnie w 1952 roku utworzono z tego niezależne Muzeum w Tápiószéle, który od 1967 roku nosi nazwę Muzeum Blaskovicha. W ten sposób stał się muzeum dwór braci kochających sztukę i propagujących naukę. Kolekcja braci Blaskovich pod wieloma względami jest wyjątkowa: ich kolekcje myśliwskie, broni i fajek mają wielkie znaczenie w skali kraju, wśród obrazów znajdują się dzieła Miklósa Barabása i Károlya Lotza oraz unikalny jest również materiał pamięci światowej sławy konia wyścigowego Kincsem, urodzonego w stadninie w Tápiószentmárton.

Węgierska nauka zawdzięcza braciom jeszcze jedno ważne osiągnięcie: zainicjowali oni wykopaliska archeologiczne, w wyniku których znaleziono słynnego scytyjskiego złotego jelenia z Tápiószentmárton - dekoracja tarczy z VIII wieku p.n.e. znajduje się obecnie w Węgierskim Muzeum Narodowym.

Rodzina Blaskovich miała ogromne znaczenie, byli znani nie tylko jako właściciele Kincsem, ale także ze względu na to, że dzięki ich pasji do archeologii odkryto scytyjskiego złotego jelenia. Ich dawny dom, Muzeum Blaskovich w Tápiószéle jest jedynym w kraju muzeum dworskim,

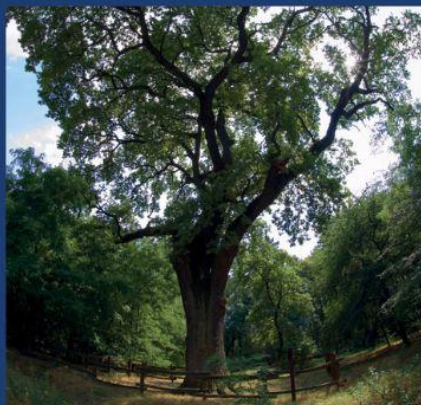
które w nienaruszonym stanie przetrwało II wojnę światową. Stojący pośrodku interesującego pod względem botanicznym parku o powierzchni 1,4 ha klasycystyczny dwór został zbudowany w 1906 roku. W siedmiu salach Muzeum Blaskovicha można obejrzeć zgromadzoną przez trzy pokolenia ekspozycje, przedstawiające kulturę i artefakty postępowej szlachty. Ogród w stylu parku angielskiego jest przeplatany krętymi ścieżkami z miejscami do odpoczynku. Wśród drzew można znaleźć platany, dęby, wiąz, sosny, lipy, dzikie kasztany i klony, a pod nimi krzewy ozdobne, fiołki i konwalie. Drzewa i krzewy parku są w większości tego samego wieku co rezydencja, która stała się własnością rodziny w 1911 roku. Park posiada bogatą populację ptaków. Od 2011 roku nosi tytuł Ogród Przyjazny Ptakom.

Cegléd - Wielki Kościół Reformowany

W centrum miasta Cegléd wznosi się jedno z najważniejszych dzieł architektury kościelnej na Węgrzech, Wielki Kościół Reformowany. Został zaprojektowany przez Józsefa Hilda; jego budowę rozpoczęto w 1836 roku i zakończono w 1870 roku, ale jego kopuła została ukończona jeszcze później, w latach 1895-1896. Zaskakujące wymiary - 60 metrów wysokości, 44 metry długości i ściany o grubości 2 metrów - sprawiają, że jest to jeden z największych kościołów reformowanych w Europie Środkowej. Imponujące rozmiary budynku są podkreślone również przez fakt, że kościół posiada 2400 miejsc siedzących i tyle samo miejsc stojących, czyli może pomieścić prawie 5000 osób. Z Wielkim Kościołem Reformowanym w Cegléd wiąże się również smutna historia: W 1936 roku kopuła budynku została zniszczona przez pożar spowodowany przez ludzkie zaniedbanie, została odbudowana dwa lata później. Nieprzypadkowo podczas ceremonii konsekracji po renowacji po pożarze biskup reformowany László Ravasz powiedział o budynku: „ten wspaniały obiekt jest diademem regionu Międzyrzecza Dunaju i Cisy zbudowanym z kamienia (...). Z pewnością to nie powstało same z siebie: Był tu Duch Boży.”

Góra Strážsa w Monor - Chronione rzędy piwnic w Wiosce Piwnicowej

Wioska Piwnicowa w Monor jest jednym z ważniejszych i na swój sposób unikalnym elementem węgierskiej kultury winiarskiej, składa się z blisko tysiąca piwnic. Posiada znaczne walory architektoniczne, jego całkowita powierzchnia wynosi ok. 300 akrów (180 hektarów), który jest znacznie podzielony; znajdują się na nim winnice, sady, pola, piwnice i tłocznie. Według danych historycznych produkcja winorośli i wina w tym obszarze ma kilkusetletnią historię, większość obecnych tu odmian to tradycyjne, stare winorośle (np. Kadar, Tótfekete, Mézes, Ezerjő, itp.). W ramach niedawno utworzonego „Szlaku Uprawy Winorośli i Winiarskim Tysiąca Piwnic” odwiedzający mogą doświadczyć różne doznania z zakresu gastronomii i turystyki winiarskiej: podczas spaceru mogą poznać piękno wioski winiarskiej, lokalne specjalności i tradycje winiarskie naszego kraju.

Nagykőrös – Jesiony Szkoły Zawodowej Przemysłu Spożywczego i Domu Studenckiego im. Miklós Toldi

Obszar Natura 2000 „Dęby stepowe w Nagykőrös”

Kocsér – Zajazd Kutyakaparó

Obszar Natura 2000 „Dęby stepowe w Nagykőrös”

Natura 2000 to ekologiczna sieć obszarów wyznaczonych w celu ochrony typów siedlisk i gatunków cennych dla Unii Europejskiej. Specjalny obszar ochrony przyrody „Dęby stepowe w Nagykőrös” składa się z kilku odrębnych podobszarów o łącznej powierzchni 3312 ha, z czego siedliska znajdują się na obszarze wynoszącym 1375 ha.

Jego siedliska to euroszyberyjskie lasy dębowo-stepowe i panońskie murawy napiaskowe. Typowymi gatunkami zwierząt są chruszcz rogaty (*Lucanus cervus*), kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*), *Bolbelasmus unicornis*; gatunkami roślin są goździk wieloletni (*Dianthus diutinus*), zimowit piaskowy (*Colchicum arenarium*), irys piaskowy (*Iris humilis* ssp. *arenaria*).

Nagykőrös - Jesiony Szkoły Zawodowej Przemysłu Spożywczego i Domu Studenckiego im. Miklós Toldi

Według współczesnych opisów, dawny krajobraz niziny był obszarem bogatym w lasy. Na przemian występowały tu polany, lasy i tereny podmokłe. Panujący tu klimat, obfitujący w wilgoć, sprzyjał jesionom. Sporządzony po łacinie dokument króla Ludwika Wielkiego z 1368 roku wymienia „przodka” dzisiejszego Nagykőrös pod nazwą „KOERUS”. Miejscowi byli tak przywiązani do jesionu, że na przyjętym przez nich - a nie podarowanym przez króla lub innych dostojników - herbie jesion pojawia się w oparciu o prawo zwyczajowe. Z biegiem czasu herb miasta zmieniał się kilkakrotnie, ale jesion pozostał. Zgodnie z tradycją miasta herb szkoły również zawiera jesion, a szkoła z własnej inicjatywy zasadziła rząd rodzimych w kraju drzew, w celu stworzenia najbardziej kompletnej kolekcji jesionów na Węgrzech.

Kocsér - Zajazd Kutyakaparó

Zajazdy były w XVIII i XIX wieku niezastąpionymi obiektami stepowymi na wsi z punktu widzenia podróżowania i życia pasterskiego. Najpopularniejszą nazwą tego typu zajazdów było Gogyori, ale dzięki Petőfiemu najbardziej znanym zajazdem stał się Kutyakaparó, ponieważ w styczniu 1847 roku napisał on wiersz, dzięki któremu zajazd ten poznał cały kraj, a János Arany również - podczas swojego pobytu w Nagykőrös - kilkakrotnie odwiedził Kutyakaparó. Później zajazd ten często odwiedzała również - przebrana za mężczyznę - znana pod przydomkiem Pista Pipás zabójczyni Viktória Fődi.

Zajazd funkcjonował od XVIII wieku, a następnie spłonął w 1926 roku. Niegdyś kryty strzechą zajazd został odbudowany i pokryty dachówką, ale ten zabytek architektury w dalszym ciągu spełnia swoją pierwotną funkcję: czeka na podróżnych i gości.

Zabytkowy Kościół Reformowany w Ócsa

Budowa jednego z najstarszych kościołów romańskich na Węgrzech rozpoczęto w 1190 roku wraz z założeniem francuskiego zakonu Premonstratensów, według źródeł, pod kierownictwem Villarda de Honnecourta. Prace zakończono w 1241 roku, w roku najazdu tatarów. Kościół przeszedł w ręce reformatorów w latach 60-tych XVI wieku. Unikalna, trzynawowa, dwuwieżowa bazylika w stylu romańskim, posiadająca fasadę z kamieni kwadratowych (kamieni rzeźbionych w regularny kształt), w 1996 roku otrzymała nagrodę Europa Nostra. Od czasu budowy kościół niewiele się zmienił, idealnie odzwierciedla stan z XIII wieku. W głównym sanktuarium kościoła w 1900 roku odkryto jeden z najważniejszych malowideł ściennych z epoki Árpádów. Znajdują się tu dwie sceny z legendy o św. László oraz Dziewica Maria z Dzieciątkiem Jezus, otoczoną apostołami w każdej niszy. Organy kościoła,

zbudowane w 1864 roku, nadal nadają się do koncertów organowych. Otoczenie kościoła zabytkowego w Ócsa kilkakrotnie zmieniało się na przestrzeni lat. Chociaż w XVIII-XIX wieku mur z 1460 roku został zburzony, jednak później został odbudowany, w wyniku czego powstał dziedziniec z roślinami ozdobnymi i dekoracyjnym oświetleniem. Kościół do dziś dobrze oddaje swój pierwotny stan.

Obszar Ochrony Krajobrazu w Ócsa

Około 35 km od Budapesztu, na styku Wielkiej Niziny Węgierskiej i Wzgórza Gödöllő znajduje się wieś Ócsa i otaczający ją trzcinasty region, gdzie w 1975 roku na terenie 3,575 hektarów utworzono Obszar Ochrony Krajobrazu w Ócsa.

Obszar Ochrony Krajobrazu jest ostatnią, wspaniałą pozostałością dawnych rozległych mokradeł obszaru międzyrzecza Dunaju i Cisy. Swoje botaniczne i zoologiczne rzadkości obszar zawdzięcza stałemu przepływowi wody, który pozostał w wyniku nieefektywnych drenaży z XIX wieku. Cały obszar charakteryzuje się mozaikowością, czyli naprzemiennością wód otwartych, trzcinowisk, łąk, lasów i łąk stepowych oraz odpowiednich śladów działalności człowieka. Fauna tego obszaru jest bardzo bogata gatunkowo i liczebnie.

Dabas - grobowiec László Kossutha

Grobowiec ojca Lajosa Kossutha, László Kossutha, stanowi wielowiekową wartość kulturowo-historyczną: to miejsce pamięci sklasyfikowane przez Narodowy Komitet Pamięci jako chronione jest częścią cmentarza narodowego. Stanowi podstawę tradycji Kossutha w Dabas i jednocześnie jest jednym z ucieleśnień kultu Kossutha w komitacie Peszt.

Oryginalny grobowiec z czerwonego marmuru został wyrzeźbiony z jednej kamiennej płyty. Jego wysokość wynosi 122 cm, szerokość zwężającej się ku górze podstawy ma 41 cm, grubość płyty kamiennej wynosi średnio 10,5 cm, a znajdujące się na płycie uszkodzenia pochodzą prawdopodobnie z XX wieku.

Pilis – pałac
Beleznay-Nyáry

Kiszona kapusta – Vecsés

Pilis – potok Gerje i jego źródło

Pilis - pałac Beleznay-Nyáry

Jest to jeden z najstarszych pałaców komitatu, zbudowany w latach 70-tych XVIII wieku przez miejscowego właściciela ziemskiego Jánoša Beleznay przy pomocy włoskiego mistrza. W kilku miejscach gminy natrafiono na wysokiej jakości glinę, z której w tzw. „tyehlónyach”, piecach do wypalania cegieł produkowano cegły z Pilis. Z tej cegły zbudowano wspaniały nowy budynek Beleznay, tzw. Żółty pałac. Budynek jest wybitnym przykładem barokowej architektury zamkowej z okresu panowania Marii Teresy. Stojący pośrodku dużego parku dwupiętrowy budynek główny w stylu barokowym jest otoczony po obu stronach wieżami, połączonymi parterowymi skrzydłami bocznymi, tworząc przytulny wewnętrzny dziedziniec.

W pałacu gościło wielu pisarzy, w tym József Kármán, który w tym miejscu napisał swoje dzieło pt. Tradycje Fanny, subtelny portret duszy dziewczyny. Po II wojnie światowej budynek służył najpierw jako dom dziewcząt, później jako szkoła z internatem, a obecnie mieści się w nim Szkoła Podstawowa i Dom Studencki.

Kiszona kapusta - Vecsés

Historia kiszanej kapusty z Vecsés jest ściśle związana z historią Vecsés. Do wyludnionej pod panowaniem tureckim osady pod koniec XVIII wieku przeniosło się 50 rodzin z okolic Ulm w Niemczech. Osiedlający się tu Szwabowie wprowadzili do Vecsés uprawę kapusty, a kapustę kiszoną wytwarzają według ich metody do dziś. Kapusta kiszona z Vecsés jest podstawą wielu dań z kapusty, w tym kapusty seklerskiej i kapusty toros. Kapusta kiszona podlega szczególnemu procesowi marynowania: warzywa kroi się na kawałki o szerokości 1,5-3 mm, soli i przyprawia (papryką, pieprzem, koperkiem, kolendrą, liściem laurowym), a następnie marynuje i konserwuje się w procesie zwaną kontrolowaną fermentacją mlekową. Podczas

tego procesu sól odciąga wodę z tkanek kapusty, cukry są przekształcane w kwas mlekowy, nadając kapuście przyjemny kwaśny smak. Kapusta dawniej była układana warstwowo w drewnianych beczkach, prasowana i przykrywana liśćmi kapusty.

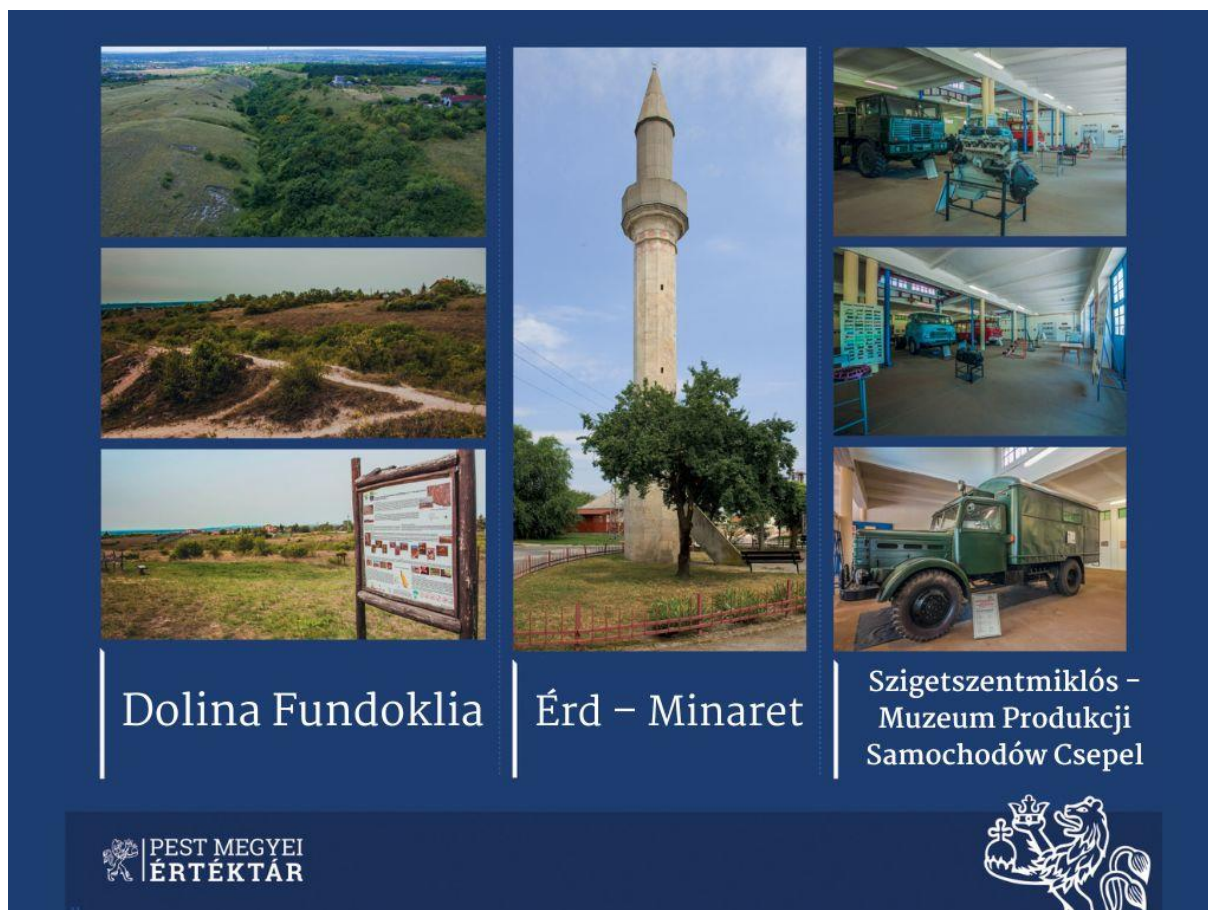
Kapusta z Vecsés stopniowo stała się znana i popularna w kraju. Do jej popularności przyczynił się fakt, że ze względu na niewielką odległość szybko docierała na rynki Budapesztu, można ją było przechowywać nawet w zimie, a sposób jej przetwarzania i zastosowania rozszerzył się: sprzedawano i konsumowano paprykę faszerowaną kiszoną kapustą, mieszane pikle przygotowywane z kapusty. Dzięki znacznie zmodernizowanej techniki i technologii obecnie kapusta jest transportowana od wysokowydajnych, wykonanych ze stali nierdzewnej maszyn do szatkowania do zbiorników o wysokości kilku metrów za pomocą przenośnika taśmowego. Producenci w Vecsés oprócz warzyw uprawianych na okolicznych polach skupują również kapustę o podobnych właściwościach z Wielkiej Niziny Węgierskiej, zapewniając w ten sposób ciągłość przetwarzania i produkcji.

Pilis - potok Gerje i jego źródło

Potok Gerje w obecnej formie powstał pod koniec XIX wieku w wyniku działalności Towarzystwa Regulacji Wody Gerje-Perje, założonego w 1853 roku. Obecne koryto rzeki powstało przez połączenie kilku dawnych terenów podmokłych i rowów młyńskich. Część rzeki, mającej swój początek w Pilis w średniowieczu nazywano potokiem Csíkos (Chykus), prawdopodobnie od zamieszkujących ją pasiąstych ryb. Rzeka ta dopływała aż do Albertirsa. Wyodrębniono z niej kilka jezior, niektóre z nich były stawami rybnymi, a inne zbiornikami dla młynów wodnych.

Region źródła jest bardzo bogaty w warości przyrodnicze, żyje tu wiele chronionych ptaków wodnych, a wśród wilgotnej, świeżej roślinności warstwowej znajduje się tu unikalny na Węgrzech gatunek orchidei oraz jeden z największych połączonych lasów olchowych w Europie Środkowej.

Dolina Fundoklia

W bezpośrednim sąsiedztwie stolicy, na obrzeżach Érd, znajduje się dolina Fundoklia, rzadkość przyrodnicza, obszar unikalny z punktu widzenia archeologicznego, antropologicznego, botanicznego i zoologicznego. Jego znaczenie wynika między innymi z faktu, że jest uważane za znane na całym świecie miejsce zamieszkania pierwotnego człowieka: podczas wykopalisk odnaleziono ślady palenisk i szczątki prehistorycznych zwierząt. „Podwójne oblicze” doliny wynika z podłoża skalnego i roślinności tworzącej ten obszar: podczas gdy krawędź doliny składa się z jałowej, skalistej, wapiennej powierzchni, u podnóża zboczy znajduje się gęsty pas lasu i bogata, różnorodna roślinność. Położona w zachodniej części płaskowyżu Tétényi, dolina Fundoklia o długości prawie 3 km i głębokości 10-30 metrów, jest domem dla wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt. Można tu spotkać wysoce chronioną żebrycę i goździk św. Szczepana, a wśród zwierząt godne uwagi są jaszczurka panońska, miedzianka, pójdźka i żońta. Zgodnie z koncepcją z lat 80-tych ten obszar o znaczeniu europejskim, objęty ochroną Natura 2000 (czyli ochroną Unii Europejskiej), miał być wysypiskiem śmieci, jednak ten szalony plan udało się udaremnić. Obecnie dolinę Fundoklię można zwiedzać po dobrze zaprojektowanej i oznakowanej ścieżce edukacyjnej.

Érd – Minaret

Najmniejszym z trzech zachowanych minaretów na Węgrzech, obok minaretu w Egerze i Pécs, jest minaret w Érd o wysokości 23 metrów. Hamza bej zbudował w połowie XVI wieku zamek palisadowy, a na tych podstawach w XVII wieku zbudowano meczet dla tureckich i południowosłowiańskich żołnierzy wyznania ismalskiego, z którego pozostał tylko minaret.

Przez długi czas minaret był uszkodzony, ale w 1970 roku zrekonstruowano jego szczyt, dzięki czemu dziś można odwiedzić również jego balkon, z którego muezin nawoływał do modlitwy. Podczas najnowszej przebudowy w 1999 roku spod tynku pod balkonem wyłoniły się piękne kolorowe motywy. Na balkon prowadzą 53-stopniowe schody spiralne, z góry roztacza się piękny panoramiczny widok.

Szigetszentmiklós - Muzeum Produkcji Samochodów Csepel

Muzeum Produkcji Samochodów Csepel znajduje się na terenie parku przemysłowego ÁTI-SZIGET. Trzon wystawy stanowi pięć działających podwozi ciężarówek i autobusów, ponadto można obejrzeć główne zespoły pojazdów, modele różnych pojazdów, współczesne fotografie i niezwykle szczegółowe opisy techniczne. Część prezentowanych eksponatów jest własnością Parku, a inne należą do prywatnych kolekcjonerów.

Stary dąb w Pusztazámor

Pustelnia w Pusztazámor

 PEST MEGYEI
ÉRTÉKTÁR

Pustelnia w Pusztazámor

Mniej znanym, ale bardzo interesującym zabytkiem komitatu Pest jest zbudowany w XVIII wieku na zachodnich obrzeżach komitatu, w Pusztazámor pustelnia na Zámorhegy. Kaplica pustelnicza została zbudowana dla Istvána Lenthiego, ojca Jeromosa, mnicha z zakonu franciszkańskiego. Ojciec Jeromos wcześniej przez dwadzieścia dwa lata mieszkał w pustelni niedaleko Nagyszombat. W Zámorhegy pozwolono mu osiedlić się i żebrac w okolicznych wioskach. Później żył tu mnich augustyński, a następnie zgodnie z tradycją, mnich pauliński. Cele pustelni są puste od 1818 roku, później budynek pełnił funkcję kościoła parafialnego. O wcześniejszym istnieniu kościoła na górze Zámor świadczą pozostałości XIII wiecznej

romańskiej budowli kościelnej, której kamienie wykorzystano do budowy pustelni. Pustelnia w Zámorhegy jest otoczona cmentarzem - widok i atmosfera jest taka, jakbyśmy spacerowali po ułożonych na zboczach cmentarzach siedmiogrodzkich wiosek -, najstarsze nagrobki pochodzą z XIX wieku. Z góry Zámori roztacza się wspaniały widok na Wzgórza Budy i Kotlinę Zsámbék.

Stary dąb w Pusztazámor

Stary dąb w Pusztazámor to charakterystyczne drzewo, którego ciekawy kształt, doskonały stan i rozmiar pnia sprawiają, że jest nie tylko klejnotem swojego węższego otoczenia, ale także jednym z najważniejszych dębów szypułkowych w kraju.

Na Węgrzech istnieje około trzysta drzew o obwodzie pnia przekraczającym 600 centymetrów. Takie drzewa są uznawane za monumentalne.

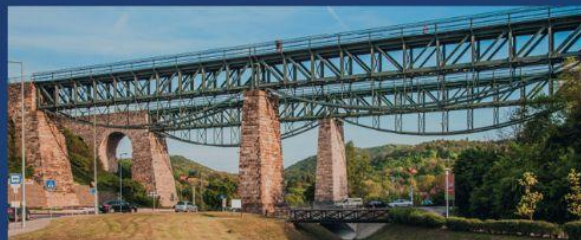
W otaczającym zbudowany prawdopodobnie w XVIII wieku pałac Barca, 3-hektarowym parku o charakterze arboretum, z bogatą roślinnością i malowniczym układem krajobrazowym, po prawej stronie rośnie dąb szypułkowy o wysokości 25 metrów i średnicy korony 25 metrów, którego wiek szacuje się na co najmniej 200 lat.

Ruiny kościoła
w Zsámbék

Muzeum Lamp w Zsámbék

Biatorbágy - Wiadukt

Ruiny kościoła w Zsámbék

Kościół w Zsámbék, który jest imponujący nawet w ruinach, został zbudowany około 1220 roku w stylu późnoromańskim i wczesnogotyckim.

Jest wybitnym zabytkiem węgierskiej historii architektury. Obok kościoła stał klasztor zakonu Premonstratensów. Wieki później w historii kościoła w Zsámbék nastąpiła zmiana, która przypieczętowała los budynku: podczas trzęsienia ziemi w 1763 roku zawaliła się boczna ściana

i sklepienie północnej nawy bocznej. Miejscowa ludność rozniosła kamienie opuszczonej ruiny. Nie by z kościoła nie zostało, gdyby benedyktyński nauczyciel, historyk sztuki Flóris Rómer i historyk sztuki Imre Henszlmann nie zwrócili uwagę społeczeństwa na potrzebę ratowania tego cennego zabytku.

W 1889 roku Minister ds. Religii i Edukacji Publicznej, Ágoston Trefort zlecił wykonanie prac konserwatorskich architektowi Istvánowi Möllerowi. Jego dzieło zdobyło uznanie na całym świecie. W trakcie późniejszych prac, w 1934 roku architekt Kálmán Lux odkrył fragmenty muru klasztoru przylegającego do północnej strony kościoła, zbudowanego przez Paulinów, gdy otrzymali oni posiadłość w prezencie od króla Mátyása. Kościół w Zsámbék nawet w zrujnowanym stanie jest imponującym zabytkiem, który dominuje nad krajobrazem, stojąc na wzgórzu obok miasta.

Muzeum Lamp w Zsámbék

W latach 60-tych XX wieku Ferenc Borus urządził we własnej piwnicy z własnej kolekcji napojów „Muzeum win” i planując odpowiednie oświetlenie tego muzeum zwrócił uwagę na oprawy oświetleniowych. Tak bardzo mu się spodobały piękne lampy i oprawy, że stał się ich kolekcjonerem. Wszystkie eksponaty, z jednym lub dwoma wyjątkami, kupił za własne pieniądze.

Obecnie w jedynym w kraju Muzeum lamp znajduje się 1000-1100 obiektów oświetleniowych. Oprócz świeczników, przemysłowych, domowych lamp olejowych i naftowych kolekcja obejmuje również lampę wykonaną ze starego chińskiego wazonu, a także lampę naftową na postawie z majoliki Zsolnay i porcelany miśnieńskiej, urządzenie oświetleniowe z pompą olejową z około 1800 roku i wiele innych specjalnych lamp.

Biatorbágy - Wiadukt

Nazwa wiadukt w Biatorbágy, znana w całym kraju z powodu zamachu z 13 września 1931 roku, w rzeczywistości odnosi się do dwóch wiaduktów. Podczas budowy linii głównej Budapeszt-Wiedeń w 1884 roku zbudowano most prawego toru, a kiedy linia kolejowa została rozszerzona do dwóch torów, w 1898 roku zbudowano nad potokiem Füzes wiadukt lewego toru. Mosty zostały wycofane z użytku w latach 70-tych ubiegłego wieku, ponieważ łuki torów kolejowych o małym promieniu znacznie spowalniały ruch w ich bezpośredniej okolicy. Na początku lat 90-tych XX wieku przeprowadzono prace konserwatorskie na obu mostach, z których prawy most jest obecnie używany jako ścieżka spacerowo-rowerowa, a lewa strona została zamknięta. Wiadukt w Biatorbágy jest godny uwagi, ponieważ to jedyny w kraju podwójny wiadukt kolejowy. Ale jest bardziej znany chyba dlatego, że w nocy 13 września 1931 roku, 20 minut po północy niejaki Szilveszter Matuska wysadził wiadukt pod szybkim pociągiem jadącym z Budapesztu do Wiednia. W ataku zginęły 22 osoby. Matuska został później skazany w Wiedniu i uwięziony na Węgrzech, aż do chwili gdy po wroczeniu wojsk radzieckich w 1944 roku zniknął z więzienia w Vác. W 1982 roku Sándor Simó nakręcił film o zamachu w Biatorbágy pod tytułem Wiadukt.

Páty – Punkt
widokowz
Pál Csergezán

Wzgórze piwnic
w Páty z piwnicami

Stary kościół
w Budajenő

Páty - Punkt widokowz Pál Csergezán

Wejście na najwyższy punkt Wzgórz Budy, na 558-metrowy szczyt Nagy-Kopasz nie jest takie trudne - można tam dojść albo z Nagykovácsi, albo z kierunku Budakeszi. Co prawda, ścieżka przez cały czas stabilnie wznosi się w górę, ale niezbyt stromo. Ścieżki turystyczne wcześniej czy później prowadzą do znajdującej się na „szczytce” góry konstrukcji o dziwnym kształcie: jest to punkt widokowz Pál Csergezán. Csergezán był znanym malarzem przyrody i tematyki myśliwskiej, który na wielu obrazach rejestrował przyrodę tego regionu. (Został pochowany w lesie, niedaleko wieży widokowz, przy domku myśliwskim Anna-lak.) Wieża widokowz, przypominająca powiewający na wietrze żagiel, została zbudowana w latach 2004-2005; na taras widokowz o wysokości 23,5 metrów prowadzi około 100 schodów. Z punktu widokowz można podziwiać wspaniałą panoramę gór Pilis i gór Wyszehradzkich, Gerecse, Vértes, góry Velencei, Bazylikę w Ostrzyhomiu, płaskowyz w Tétény, a w jasną, bezchmurną pogodę nawet kominy fabryki w Dunaújváros. Kierunek łatwo rozpoznawalnych obiektów wskazują diagramy i napisy znajdujące się na parapecie tarasu widokowz.

Wzgórze piwnic w Páty z piwnicami

Rząd piwnic w Páty jest świadectwem legendarnej niegdys kultury winiarskiej Budy. W tym obszarze uprawiano winorośl już od czasów rzymskich, a sięgająca wieków, kwitnąca niegdys produkcja wina zakończyła się w ostatnich dziesięcioleciach XIX wieku z powodu filoksery. Piwnice w Páty powstały na początku XIX wieku, kiedy na mocy dekretu królewskiego plantatorom winogron pozwolono wybudować piwnice na nieużywanych terenach. Rolnicy otrzymywali wtedy działki bezpłatnie lub za niewielką opłatą. Na wzgórzu piwnic w Páty znajduje się ponad sto piwnic, najstarsze z nich powstały w latach 20-tych XIX wieku. Winorośle

zostały ponownie zasadzone, a obszar ten należy do regionu winiarskiego Etyek-Buda. W Páty, na jednym z najbardziej nienaruszonych szeregów piwnic w kotlinie Zsámbék, od 1994 roku co roku w czerwcu odbywają się z udziałem lokalnych producentów wina Dni Piwnic w Páty.

Stary kościół w Budajenő

Na obrzeżach położonego blisko stolicy Budajenő, na skaju gór Buda, stoi zachwycający swoją purytańską prostotą średniowieczny kościół z bielonymi ścianami. Nazywa się go Starym kościołem, został zbudowany w XIV wieku, w stylu gotyckim. Po raz pierwszy kościół został wymieniony w dokumentach w 1378 roku, jako kościół św. Mihálya. Badacze sugerują, że został zbudowany na ruinach stojącego tu wcześniej półkolistego kościoła w czasów Árpádów. Na szczególną uwagę zasługuje otoczenie kościoła: kalwaria prowadząca do budynku pochodzi z XVII wieku, a położony obok cmentarz został założony w około XVIII-XIX wieku. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1787 roku, a na najnowszym nagrobku widnieje rok 1869. Są tu pochowani szkoccy benedyktyni, którzy przybyli na Węgry w XVIII wieku i otrzymali opactwo benedyktyńskie położone w sąsiedniej gminie Telki. Na starym cmentarzu w Budajenő w latach 20-tych i 30-tych XX wieku pochowano również dwóch miejscowych księży.